

Markant færre akutte sygehusindlæggelser på fridage

Lars Ulrik Gerdes¹ & Camilla Hilsøe²

ORIGINALARTIKEL

1) Institut for Regional Sundhedsforskning, Syddansk Universitet
2) Center for Kvalitet, Region Syddanmark

Ugeskr Læger
2018;180:V70326

Findes der en indlysende løsning på problemerne med de stigende antal sygehusindlæggelser og overbelastninger på danske sygehuse?

Antallet af indlæggelser på danske sygehuse har været støt stigende igennem mange år [1] og kan forventes at stige yderligere i de kommende år i takt med stigningen i antallet af ældre borgere [2]. Der bliver arbejdet med at udvikle nye modeller for aktiviteten i hele sundhedsvæsenet, f.eks. med styrkelsen af »det nære og sammenhængende sundhedsvæsen«, som bl.a. forventes at kunne nedbringe antallet af unødvendige akutte indlæggelser, herunder genindlæggelser [1].

Det er velkendt, at der er færre indlæggelser i weekender, på helligdage og i ferieperioder – også akutte, som udgør omkring 75% af alle indlæggelser. Vi har ønsket at kvantificere dette fænomen med data fra perioden 2008-2017 og give et bud på, hvordan erfaringerne eventuelt kan bruges til at mindske belastningen i sygehusvæsenet.

METODER

Vi har anvendt et datasæt med cirka 250.000 records for antallene af alle indlagte på danske sygehuse hver dag fra den 1. januar 2008 til den 31. december 2017, fordelt på patienternes køn og alder (femårsaldersgrupper) og typen af indlæggelse (akut eller ikkeakut). Data omfatter ikke indlæggelser på privathospitaler eller på psykiatriske afdelinger og stammer fra Danmarks Statistik.

Data er samlet og analyseret med brug af Microsoft Excel i Office 365-versionen [3].

RESULTATER

Vi har kun beskæftiget os med akutte indlæggelser, som udgjorde 75% af alle indlæggelser i perioden.

Årstidsvariationer i antallene af indlæggelser

Medianen for antallet af daglige indlæggelser var omkring 2.500. Antallet af indlæggelser steg med ca. 10% fra 2008 til 2017, udelukkende som følge af et stigende antal indlæggelser af patienter over 50 år og især over 70 år. Omkring halvdelen af alle indlagte var borgere over 60 år.

Som vist i **Figur 1** sås der ni tydelige dyk i de daglige antal indlæggelser, startende med 12% færre ind-

læggelser nytårsdag beregnet i forhold til medianen. Herefter fulgte 4% færre akutte indlæggelser i vinterferien i uge 7, 11% færre den 1. maj, 15% færre på grundlovsdag, 13% færre i sommerferieperioden fra begyndelsen af juli til midten af august og 8% færre i efterårsferien i uge 42. Der var 34% færre indlæggelser juleaften, i gennemsnit 18% færre første og anden juledag og 30% færre indlæggelser nytårsaften. Effekterne af forårshelligdagene, dvs. skærtorsdag, langfredag, påskedag, anden påskedag, store bededag, Kristi himmelfartsdag, pinsedag og anden pinsedag var ikke synlige, fordi datoerne veksler fra år til år, styret af placeringen af påskedag, som kan variere fra den 22. marts til den 25. april [4]. De gennemsnitlige antal akutte indlæggelser i weekender, som udgør 29% af årets dage, var 30% lavere end på ugerne fem første dage. Og antallet af akutte indlæggelser på årets 13 helligdage (inkl. juleaftensdag) var 21% lavere end på alle andre dage eller 28% lavere, hvis man fraregner weekender.

Der var ingen væsentlige forskelle i disse procenter for indlagte patienter over og under 60 år eller mellem kønnene (data ikke vist).

Effekter af påsken

De fem dage fra skærtorsdag til og med anden påskedag er den konsekvent mest sammenhængende fridagsperiode i årets løb, og den er derfor særlig interessant at studere nærmere.

Som vist i **Figur 2** var antallet af akutte indlæggelser 25-30% lavere på skærtorsdag, langfredag og anden påskedag end på tilsvarende ugedage på alle andre tidspunkter af året (inklusive andre helligdage og ferieperioder). Der sås et let øget (5%) antal indlæggelser onsdagen før påske, 6% flere i påskeweekenden end normalt og kun lidt flere i dagene efter påske, f.eks. 11% flere indlæggelser på tirsdage efter anden påskedag.

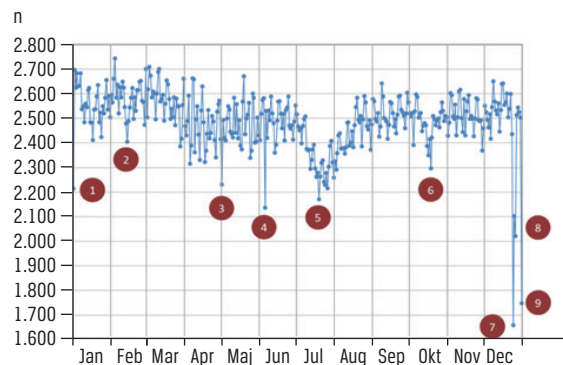
Tilsvarende mønstre sås i forbindelse med store bededag, Kristi Himmelfartsdag og pinsen (data ikke vist).

Effekterne af jul og nytår

Antallet af akutte indlæggelser juleaften og nytårsaften var, som nævnt ovenfor, de absolut laveste på alle

FIGUR 1

Gennemsnitligt antal akutte indlæggelser i perioden 2008-2017 på danske sygehuse på hver dag (dato) i årets løb.

1 = nytårsdag; 2 = vinterferien i uge 7; 3 = den 1. maj; 4 = grundlovsdag; 5 = sommerferieperioden fra begyndelsen af juli til midten af august; 6 = efterårsferien i uge 42; 7 = juleaften; 8 = første og anden juledag; 9 = nytårsaften.

dage. Vi forsøgte at udrede de generelle effekter af hele denne helligdags- og ferieperiode ved at studere data for 11-dagesperioden fra den 23. december til den 2. januar. Det viste sig at være særdeles vanskeligt, fordi kombinationerne af helligdage og weekender medfører et yderst variabelt mønster, f.eks. var der kun tre normale arbejdsdage i 2012-2013 og seks dage i 2011-2012 og 2016-2017.

DISKUSSION

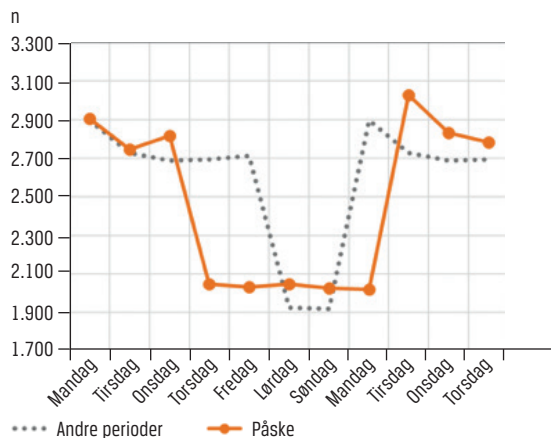
Det er tankevækkende, at det gennemsnitlige antal akutte indlæggelser på danske sygehuse typisk er 20-30% lavere i weekender, på helligdage og i ferieuger end på årets 61% øvrige dage, og at der tilsyneladende ikke, som vist for påskedagene i Figur 2, forekommer kompensatoriske stigninger i antallet af akutte indlæggelser efter fridagene.

Observationen tyder for det første på, at indikationen for en akut indlæggelse umuligt kan være baseret alene på strikte, objektive og evidensbaserede lægefaglige kriterier, men må være afvejet i forhold en række subjektive og subtile overvejelser, som kan være både patienternes, de pårørendes og de indlæggende lægers. For det andet peger observationerne på, at problemerne med det stigende antal sygehusindlæggelser og de heraf ofte følgende problemer med overbelægninger måske kunne løses ved at øge antallet af fridage i sundhedsvæsenet.

Det mest effektive ville være at udvide weekender til at omfatte mandage, som i forvejen ikke er en særlig populær arbejdsdag. En anden mulighed kunne være at få genindført de mange faste-, bods- og bededage, som i 1686 blev samlet i store bededag [5]. En tredje, eventuelt supplerende mulighed kunne være at indføre en

FIGUR 2

Gennemsnitligt antal akutte indlæggelser i og omkring påskedagene i perioden 2008-2017 sammenlignet med antal i tilsvarende perioder af dage på alle andre tidspunkter i årets løb.

.... Andre perioder — Påske

særlig syvende ferieuge for ansatte i sundhedsvæsenet. En bekymring ved sådanne innovative tiltag er imidlertid, om de vil øge dødeligheden blandt akut indlagte patienter som følge af den såkaldte »weekendeffekt« [6, 7], dvs. den ubalance, der kan forekomme mellem patienternes akutte behandlingsbehov og de ressourcer og kompetencer, der er til rådighed, når vi i sundhedsvæsenet rutinemæssigt skruer ned for blusset i forbindelse med vores overenskomstsikrede fri- og feriedage. Det er en kompliceret problemstilling, som vil kræve nærmere studier.

KORRESPONDANCE: Lars Ulrik Gerdes. E-mail: ulrik.gerdes@dadlnet.dk

ANTAGET: 8. november 2018

PUBLICERET PÅ UGESKRIFTET.DK: 10. december 2018

INTERESSEKONFLIKTER: ingen. Forfatterens ICMJE-formularer er tilgængelige sammen med artiklen på Ugeskriftet.dk

TAKSIGELSER: Susanne Brøndbjerg & Kim Jepsen, Danmarks Statistik, takkes for levering af data.

LITTERATUR

1. Sundheds- og Ældreministeriet. Sundheds- og ældreøkonomisk analyse. Kontaktmønstre på tværs af sektorer blandt befolkningen, kronikere og ældre medicinske patienter. https://www.sum.dk/Aktuelt/Nyheder/Sundhedspolitik/2018/Oktobre~/media/Files%20-%20Publikationer_i_pdf/2018/Sundheds-og-aeldreokonomisk-analyse-okt-2018/Sundheds-og-aeldreokonomisk-analyse-okt-2018.pdf (15. nov 2018).
2. Gerdes LU. Synes du, der er pres på sygehusene? Sundhedspolitisk Tidsskrift, 14. aug 2018. <https://sundhedspolitisktidsskrift.dk/meninger/kommentarer/1158-synes-du-der-er-pres-pa-sygehusbare-vent-det-bliver-meget-vaerre.html> (15. nov 2018).
3. Microsoft. Office 365. <https://www.office.com> (15. nov 2018).
4. Wikipedia. Computus. <https://en.wikipedia.org/wiki/Computus> (15. nov 2018).
5. Wikipedia. Store bededag. https://da.wikipedia.org/wiki/Store_bededag (15. nov 2018).
6. Wikipedia. Weekend effect. https://en.wikipedia.org/wiki/Weekend_effect (15. nov 2018).
7. Pauls LA, Johnson-Paben R, McGready J et al. The weekend effect in hospitalized patients: a meta-analysis. *J Hosp Med* 2017;12:760-6.